

УДК 657

Кузьмінський Б.Ю.

аспірант кафедри обліку підприємницької діяльності
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

КЛАСИФІКАЦІЯ КОНФІСКОВАНИХ АКТИВІВ СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТІВ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ

У статті проведено дослідження встановленого чинним законодавством переліку активів, яким заборонено перетинати кордон України. Уточнені класифікаційні ознаки зазначених специфічних об'єктів обліку та контролю міжнародних економічних операцій. Запропонована класифікація конфіскованих активів вітчизняних суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

Ключові слова: класифікація, облік, контроль, конфісковані активи, суб'єкти міжнародної економічної діяльності.

Кузьминский Б.Ю. КЛАССИФИКАЦИЯ КОНФИСКОВАННЫХ АКТИВОВ СУБЪЕКТОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ОБЪЕКТОВ УЧЕТА И КОНТРОЛЯ

В статье проведено исследование установленного действующим законодательством перечня активов, которым запрещено пересекать границу Украины. Уточнены классификационные признаки указанных специфических объектов учета и контроля международных экономических операций. Предложена классификация конфискованных активов отечественных субъектов международной экономической деятельности.

Ключевые слова: классификация, учет, контроль, конфискованные активы, субъекты международной экономической деятельности.

Kuzminskyi B.Y. CLASSIFICATION OF THE FORFEITED ASSETS OF SUBJECTS OF INTERNATIONAL ECONOMIC ACTIVITY AS OBJECTS OF ACCOUNTING AND CONTROL

This article studied the legally established list of assets which are not allowed to cross the border of Ukraine. The classification criteria of these specific objects of accounting and control of the international economic transactions has refined. The classification of the forfeited assets of domestic subjects of international economic activity has proposed.

Keywords: classification, accounting, control, forfeited assets of subjects of international economic activity.

Постановка проблеми. Процес реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку в напрямку гармонізації з міжнародними стандартами спрямований на забезпечення прозорості облікової інформації завдяки її розкриттю у фінансовій звітності з дотриманням критеріїв зрозумілості, достовірності, доречності та зіставності, що сприяє подальшому розвитку міжнародної економічної діяльності в Україні. Розвиток вітчизняної економіки в напрямку міжнародної інтеграції безпосередньо пов'язаний із зростанням обсягів міжнародних економічних операцій, що обумовлює необхідність вироблення рекомендацій щодо обліково-контрольного забезпечення прийняття управлінських рішень на основі якісної облікової інформації. Зокрема, виникає необхідність вдосконалення методичних й організаційних аспектів обліку та контролю таких специфічних їх об'єктів, як конфісковані активи суб'єктів міжнародних економічних відносин, на основі науково обґрунтованої класифікації зазначених об'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Критична оцінка інформації фахових джерел за темою дослідження показала недостатній рівень опрацювання у спеціальній літературі питань класифікації конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин. Слід зазначити, що питанням обліку й контролю міжнародних економічних операцій присвячена єдина монографія Ю.А. Кузьмінського, в якій автор розкриває питання автоматизації обліку й контролю міжнародних економічних операцій [1]. За редакцією Ю.А. Кузьмінського випущений підручник з обліку міжнародних операцій [2]. Але в зазначених наукових працях питання класифікації конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин не висвітлені. Необхідність розроблення науково обґрунтованої класифікації конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин, як об'єктів обліку й контролю визначає актуальність обраної теми, зважаючи на недостатній

рівень її опрацювання у фаховій літературі та важливість при подальшому виробленні рекомендацій щодо удосконалення методики й організації обліку й контролю зазначених специфічних об'єктів.

Постановка завдання. Для удосконалення облікового й контрольного супроводження специфічних об'єктів обліку і контролю – конфіскованих активів – необхідно вирішити такі завдання:

- опрацювати вітчизняні законодавчо-нормативні акти, якими регулюються операції суб'єктів міжнародних економічних відносин, що можуть призвести до конфіскації активів;
- уточнити класифікаційні ознаки конфіскованих активів суб'єктів міжнародної економічної діяльності;
- розробити класифікацію конфіскованих активів суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суб'єктами міжнародних економічних відносин є учасники відносин, які мають право активно та відносно незалежно діяти у власних економічних інтересах (фізичні, юридичні особи, держава, міжнародні організації, регіональні інтеграційні угруповання країн, транснаціональні корпорації).

У результаті проведеного дослідження законодавчо-нормативного регулювання міжнародних економічних операцій вітчизняних суб'єктів міжнародних економічних відносин встановлено, що питання конфіскації активів зазначених суб'єктів регулюють такі законодавчо-нормативні акти:

1. Митний кодекс України [3];
2. Закони України: «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [4], «Про захист суспільної моралі» [5], «Про ветеринарну медицину» [6], «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [7], «Про карантин рослин» [8], «Про заборону ввезення і реалізації на території України етилованого бензину та свинцевих добавок до бензину» [9], «Про поштовий зв'язок» [10], «Про тваринний світ» [11];

3. Постанови Кабінету Міністрів України: «Порядок здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України» [12], «Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України» [13], «Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України» [14].

Аналіз нормативно-законодавчого регулювання міжнародних економічних операцій в Україні дозволив виокремити такі класифікаційні ознаки конфіскованих активів суб'єктів міжнародної економічної діяльності:

- суб'єкт міжнародної економічної діяльності;
- група, розділ та код товару за Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД);
- вид активів;
- нормативно-правовий акт, номер статті, частини та пункту порушення якого призводить до конфіскації;
- напрямок перетину митного кордону України;
- спосіб розпорядження.

Аналіз чинного вітчизняного законодавства показав, що до переліку активів, яким заборонено перетинати кордон України в будь-якому напрямку та у будь-який спосіб, входять особливо небезпечні наркотичні засоби, психотропні речовини та рослини, що їх містять [7], дитяча порнографія [5], не ідентифіковані тварини, тобто ті, що не мають належної документації [6].

Заборонено до ввезення на територію України, крім зазначених активів, оголошені в розшук культурні цінності [4], продукція порнографічного характеру [5], носії особливо небезпечних хвороб тварин [6], неістівні продукти тваринного походження для фізичних осіб [6], живі патогенні мікроорганізми [6], патологічний матеріал зі збудниками хвороб тварин [6], незарестровані ветеринарні препарати, кормові добавки, премікси, готові корми [6], рослини, продукти рослинного походження, насіннєвий та садивний матеріал, ґрунт та інші об'єкти заражені карантинними шкідливими організмами [8], збудники хвороб рослин, культури живих грибів, бактерії, віруси, комахи, кліщі, нематоди, які ушкоджують рослини [8], деревина бамбука та хімічно необроблені вироби з нього без проведення знезараження [8], пакувальна деревина та пиломатеріали не очищені від кори а також кора деревини хвойних порід [8], етилований бензин та свинцеві добавки до бензину [9].

До складу активів, які заборонено вивозити за межі території України (крім активів, яким заборонено перетинати кордон України в будь-якому напрямку та у будь-який спосіб), згідно з чинним законодавством, відносяться носії особливо небезпечних хвороб тварин [6].

До складу активів, яким заборонений транзит територією України відносяться активи, яким заборонено перетинати кордон України в будь-якому напрямку та у будь-який спосіб [7; 6; 5].

Перелік активів, які заборонено до поштових відправлень (крім активів, яким заборонено перетинати кордон України в будь-якому напрямку та у будь-який спосіб), такий: продукція порнографічного характеру [10], вогнепальна зброя усіх видів і боеприпаси до неї, холодна зброя та інші предмети, спеціально призначені для нападу та оборони, вибухові, легалізовані або інші небезпечні речовини [10].

Конфісковані активи суб'єктів міжнародної економічної діяльності можна класифікувати як предмети

порушення митних правил за статтями Митного кодексу України, що передбачають конфіскацію [3]:

- Стаття 471. Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю;
- Стаття 472. Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- Стаття 473. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання;
- Стаття 476. Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності;
- Стаття 482. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем;
- Стаття 483. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю;
- Стаття 484. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Слід зазначити, що жоден актив не зможе перетнути кордон легально без супровідної документації та відповідних дозволів. Процедура перевірки такої документації називається попереднім документальним контролем товарів і описана у 5-му пункті «Порядку здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України» [12]. У «Переліку товарів, що підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю) у разі переміщення їх через митний кордон України» розкривається інформація щодо ідентифікації товарів (зазначається код товару згідно з УКТЗЕД та наводиться опис товару), вказується вид контролю (санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фіто-санітарний, екологічний, контроль за переміщенням культурних цінностей), зазначається напрямок перетину кордону України (ввезення, вивезення, транзит), уточнюються контрольні заходи щодо суб'єкта контролю (не підлягає контролю, підлягає державному контролю у формі попереднього документального контролю, підлягає контролю посадовою особою відповідного контролюючого органу: в пункті пропуску через митний кордон України; або в зонах митного контролю на митній території України) [13].

Перелік товарів, переміщення яких через митний кордон України обмежене, визначається Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України» [14]. До переліку товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України, включені окремі наркотичні засоби психотропні речовини і прекурсори (які не відносяться до особливо небезпечних), товари, зовнішньоекономічні операції з якими підлягають ліцензуванню, окремі лісоматеріали та пиломатеріали, товари, які є об'єктами застосування заходів нагляду або регіонального нагляду за імпортом в Україну, окремі культурні цінності, дослідні сорти рослин, товари, які підлягають обов'язковій сертифікації під час переміщення через митний кордон України, продукти лову та харчової продукції з них українського походження, товари військового призначення та подвійного використання, валютні

Таблиця 1

Класифікація конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин як об'єктів обліку і контролю

Класифікаційна ознака	Види конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин
За суб'єктами міжнародної економічної діяльності	Активи фізичних, юридичних осіб, держави, міжнародних організацій, регіональних інтеграційних угруповань країн, транснаціональних корпорацій
За групою, розділом та кодом товару згідно УКТЗЕД без відповідних дозвільних документів [14, Додатки 1-12]	<ul style="list-style-type: none"> • Наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України; • Товари, зовнішньоекономічні операції з якими підлягають ліцензуванню; • Лісоматеріали та пиломатеріали, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України; • Товари, які є об'єктами застосування заходів нагляду або регіонального нагляду за імпортом в Україну; • Культурні цінності, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України; • Дослідні сорти рослин, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України; • Товари, які підлягають обов'язковій сертифікації під час переміщення через митний кордон України; • Продукти лову та харчової продукції з них українського походження, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України; • Товари військового призначення та подвійного використання, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України; • Валютні цінності, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України; • Товари, на які встановлено обмеження під час проведення зовнішньоекономічних операцій з реекспорту; • Товари, які під час переміщення через митний кордон України підлягають оцінці відповідності згідно з вимогами технічних регламентів
За видом активів	Необоротні (основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові біологічні активи, довгострокові фінансові інвестиції), оборотні активи (виробничі запаси, поточні біологічні активи, товари, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, інші активи, позабалансові об'єкти)
За видами порушень митних правил	Активи, що конфісковані внаслідок порушень правил, передбачених статтями 471, 472, 473, 476, 482, 483, 484, Митного кодексу України [3]
За напрямком перетину митного кордону України	Активи за операціями ввезення, вивезення, транзиту, поштових відправлень
За способом розпорядження	Активи, що призначені для реалізації, безоплатної передачі, переробки, утилізації чи знищення

Таблиця 2

Класифікація конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин за напрямком перетину митного кордону України

Активи, що підлягають конфіскації	Заборонені напрямки перетину активами, що підлягають конфіскації, митного кордону України			
	Ввезення	Вивезення	Транзит	Поштові відправлення
Особливо небезпечні наркотичні засоби, психотропні речовини та рослини, що їх містять	+	+	+	+
Дитяча порнографія	+	+	+	+
Неідентифіковані тварини	+	+	+	+
Оголошені в розшук культурні цінності	+	-	-	-
Продукція порнографічного характеру	+	-	-	+
Носії особливо небезпечних хвороб тварин	+	+	-	-
Незарєєстровані ветеринарні препарати, кормові добавки, премікси, готові корми	+	-	-	-
Неїстівні продукти тваринного походження для фізичних осіб	+	-	-	-
Живі патогенні мікроорганізми	+	-	-	-
Патологічний матеріал зі збудниками хвороб тварин	+	-	-	-
Рослини, продукти рослинного походження, насіннєвий та садивний матеріал, ґрунт та інші об'єкти, заражені карантинними шкідливими організмами	+	-	-	-
Збудники хвороб рослин, культури живих грибів, бактерії, віруси, комахи, кліщі, нематоди, які ушкоджують рослини	+	-	-	-
Деревина бамбука та хімічно необроблені вироби з нього без проведення знезараження	+	-	-	-
Пакувальна деревина та пиломатеріали не очищені від кори а також кора деревини хвойних порід	+	-	-	-
Етилований бензин та свинцеві добавки до бензину	+	-	-	-
Вогнепальна зброя усіх видів і боеприпаси до неї, холодна зброя та інші предмети, спеціально призначені для нападу та оборони, вибухові, легкозаймисті або інші небезпечні речовини	-	-	-	+

цінності, товари, на які встановлено обмеження під час проведення зовнішньоекономічних операцій з ре-експорту, товари, які під час переміщення через митний кордон України підлягають оцінці відповідності згідно з вимогами технічних регламентів.

Таким чином, будь-який актив суб'єктів міжнародної економічної діяльності, що, відповідно до коду за УКТЗЕД, знаходиться в одному з переліків і не має відповідного дозвільного документу на право перетину митного кордону України, може спричинити порушення митних правил і бути конфіскованим.

У таблиці 1 наведена розроблена класифікація конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин як об'єктів обліку і контролю.

Таблиця 2 деталізує зазначену класифікацію за критерієм «напрямок перетину митного кордону України».

Матеріали таблиці наочно демонструють, які активи заборонені без відповідних дозвільних документів до будь-якого варіанту перетину митного кордону України, які заборонені до ввезення, які – до вивезення, які – до транзиту і які заборонені до поштового відправлення. У випадку порушень зазначених правил перетину митного кордону України такі активи підлягають конфіскації.

Висновки з проведеного дослідження. На підставі аналізу законодавчо-нормативного регулювання міжнародних економічних операцій вітчизняних суб'єктів міжнародних економічних відносин встановлено, що єдиного законодавчо-нормативного акту, який регламентує питання конфіскації активів зазначених суб'єктів, не існує. Дослідження положень законодавчого регулювання питань конфіскації активів суб'єктів міжнародних економічних відносин дозволило уточнити класифікаційні ознаки конфіскованих активів суб'єктів міжнародної економічної діяльності і на їх основі розробити класифікацію конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин як об'єктів обліку і контролю. Запропонована внаслідок проведеного дослідження класифікація конфіскованих активів суб'єктів міжнародних економічних відносин як об'єктів обліку і контролю може бути покладена в основу розроблення внутрішніх планів аналітичних рахунків відповідних суб'єктів міжнародних економічних відносин, що сприятиме удосконаленню їх облікової політики

щодо конфіскованих активів і дозволить побудувати структурно-логічну схему організації технології облікового процесу за темою дослідження, яка може бути покладена в основу розроблення проекту автоматизації зазначеної ділянки обліку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кузьмінський Ю.А. Автоматизація оперативного обліку та контролю міжнародних економічних операцій : монографія / Ю.А. Кузьмінський. – К. : КНЕУ, 2001. – 268 с.
2. Облік міжнародних операцій : підручник / Ю. А. Кузьмінський, В. Г. Козак, Л. І. Лук'яненко, О. В. Небильцова ; За заг. ред. проф. Ю. А. Кузьмінського. – К. : КНЕУ, 2006. – 336 с.
3. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 552.
4. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей». – Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 48. – Ст. 405.
5. Закон України «Про захист суспільної моралі» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 14. – Ст. 192.
6. Закон України «Про ветеринарну медицину» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 36. – Ст. 531.
7. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1995. – № 10. – Ст. 60.
8. Закон України «Про карантин рослин» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 34. – Ст. 352.
9. Закон України «Про заборону ввезення і реалізації на території України етилованого бензину та свинцевих добавок до бензину» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002 – № 6. – Ст. 44.
10. Закон України «Про поштовий зв'язок» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 6. – Ст. 39.
11. Закон України «Про тваринний світ» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 14. – Ст. 97.
12. Порядок здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2011 р. № 1030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України» від 5 жовтня 2011 р. № 1031 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.rada.gov.ua>.
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України» від 21 травня 2012 р. № 436 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.